

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα πρέπει να αποκτήσει το όραμα και τη φιλοδοξία να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο τόσο στη νέα όσο και στην παλαιά Ευρώπη. Με βάση τις μέχρι τώρα επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας και την πορεία σύγκλισής της με την Ευρώπη, μια τέτοιου είδους φιλοδοξία θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αβάσιμη και μη ρεαλιστική. Το βιβλίο αυτό επιδιώκει να θέσει το πλαίσιο και τις προϋποθέσεις με τις οποίες μια τέτοιου είδους φιλοδοξία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί.

Η ελληνική οικονομία καθ' όλη τη δεκαετία του 2000 επιδεικνύει πολύ υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, οι οποίοι κατά μέσο όρο είναι διπλάσιοι του μέσου ρυθμού ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Παρ' όλα αυτά, αν και η Ελλάδα ήταν από τα πρώτα κράτη μέλη της ΕΕ, η σύγκλιση της οικονομίας της, τόσο με την αγορά των πρώτων 15 κρατών, ΕΕ(15), όσο και με την διευρυμένη αγορά των 27 κρατών, ΕΕ(27), δεν έχει ακόμα πραγματοποιηθεί.

Η καθυστέρηση στην πραγματική σύγκλιση της Ελλάδας αποδίδεται κυρίως σε χρόνιες μακροοικονομικές ανισορροπίες, διαρθρωτικές αδυναμίες και παθογένειες της ελληνικής οικονομίας, που αναμφισβήτητα υποσκελίζουν την ανταγωνιστικότητά της και υπονομεύουν τη διεθνοποίηση και εξωστρέφειά της. Το μέγεθος και η εμμονή αυτών των ανισορροπιών και αδυναμιών αντανακλούν όχι μόνο την αναβολή απαραίτητων δομικών μεταρρυθμίσεων αλλά και την ανεπάρκεια των διαρθρωτικών αλλαγών που συντελέστηκαν.

Η ελληνική οικονομία σήμερα χαρακτηρίζεται από έναν υψηλό και επίμονο πληθωρισμό, ο οποίος διαμορφώνεται σε επίπεδα μονίμως υψηλότερα από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ. Το δημοσιονομικό έλλειμμα ξεπερνά συστηματικά το όριο του 3% του ΑΕΠ της συνθήκης του Μάαστριχτ, αγγίζοντας το 5% το 2008. Το δημόσιο χρέος παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα, αγγίζοντας το 98% του ΑΕΠ το 2008, το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ(27). Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ξεπέρασε το 14% του ΑΕΠ το 2008, το τρίτο υψηλότερο στην ΕΕ(27). Επίσης, η

ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από χαμηλή ανταγωνιστικότητα, ένα μη ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον και από δυστοκία στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Στις παθογένειες συμπεριλαμβάνονται τα υψηλά επίπεδα αδιαφάνειας, δωροδοκίας και διαφθοράς, η έκταση της φοροδιαφυγής και το μεγάλο μέγεθος της παραοικονομίας.

Πέραν των παραπάνω δομικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας, την ανταγωνιστικότητά της και το βαθμό διεθνοποίησης και εξωστρέφειάς της. Το μέγεθος της ελληνικής αγοράς είναι μικρό και χαρακτηρίζεται από δημογραφικές ιδιαιτερότητες και δυσοίωνες δημογραφικές εξελίξεις και προοπτικές. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η αγορά αυτή ήταν απομονωμένη από τις γειτονικές αγορές των βαλκανικών κρατών, ουσιαστικά μέχρι το διαμελισμό της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Επίσης, η ελληνική αγορά δεν συνόρευε με καμία ευρωπαϊκή αγορά μέχρι το 2007.

Με την ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην ΕΕ, η Ελλάδα αποκτά για πρώτη φορά χερσαία σύνορα με την ΕΕ και καθίσταται η πύλη της Ευρώπης. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η συνοριακή ένωση δημιουργεί σημαντικές οικονομίες κλίμακας και ενδυναμώνει τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις της Ελλάδας με την ΕΕ. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι η Ελλάδα απέκτησε άμεση πρόσβαση σε μια μεγάλη αγορά 133 εκατ. κατοίκων – 61,3 εκατ. στα Βαλκάνια και 71,7 εκατ. στην Τουρκία. Η αγορά αυτή είναι ταχέως αναπτυσσόμενη, με μεγάλες επιχειρηματικές ευκαιρίες και επενδυτικές προοπτικές. Η αξιοποίηση της αγοράς αυτής είναι σημαντική όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και για ολόκληρη την Ευρώπη. Η περαιτέρω ανάπτυξη και ενσωμάτωση της αγοράς αυτής στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι θα ενδυναμώσει τη μελλοντική γεωοικονομική, γεωπολιτική, και γεωστρατηγική θέση τόσο της Ελλάδας όσο και της Ευρώπης.

Μέχρι το 2000, ο όγκος επενδυτικών εισροών στα Βαλκάνια ήταν εξαιρετικά περιορισμένος καθώς εξέλειπε το δυτικό επενδυτικό ενδιαφέρον. Σήμερα, η βαλκανική αγορά αποτελεί τον προσφιλή προορισμό πολλών επιχειρηματικών, τραπεζικών και επενδυτικών κεφαλαίων, τόσο από την Δύση όσο και από την Ανατολή. Από τους πρώτους επενδυτές στην περιοχή ήταν έλληνες επιχειρηματίες και ελληνικές τράπεζες που βρήκαν πρόσφορο έδαφος πραγματοποίησης μεγάλων επενδύσεων σε σχέση με το οικονομικό μέγεθος της Ελλάδας. Οι επενδύσεις αυτές είναι σημαντικές, όχι μόνο όσον αφορά το μέγεθος των επενδυμένων κεφαλαίων αλλά και τον αριθμό των επενδυτικών εγχειρημάτων.

Το 2009, στα Βαλκάνια και στη ΝΑ Ευρώπη, δραστηριοποιούνται 9 ελληνικές τράπεζες με περίπου 3.800 υποκαταστήματα, ελέγχοντας το 18,6% του χρηματοπιστωτικού τομέα της περιοχής και περισσότερες από 15.000 ελληνικές επιχειρήσεις. Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου των ελληνικών εξαγωγών στην περιοχή ξεπερνάει το 20%. Η Ελλάδα σήμερα είναι ο μεγαλύτερος άμεσος ξένος επενδυτής στα Βαλκάνια, με σημαντική επενδυτική παρουσία στις περισσότερες βαλκανικές χώρες και ιδιαίτερα στη Ρουμανία, Βουλγαρία, Σερβία, Αλβανία, ΠΓΔΜ και Τουρκία. Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα επίσημα μακροοικονομικά στοιχεία υποεκτιμούν το μέγεθος των ελληνικών επενδύσεων στα Βαλκάνια. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλές από τις ελληνικές επενδύσεις στην περιοχή γίνονται μέσω παράκτιων κέντρων και φορολογικών παραδείσων και δεν καταγράφονται ως ελληνικές.

Το βιβλίο αυτό, μεταξύ άλλων, επιχειρεί να καταδείξει ότι η βαλκανική αγορά μπορεί να αποτελέσει την αναπτυξιακή διέξοδο και προοπτική για την ελληνική οικονομία. Η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει το οικονομικό και επιχειρηματικό κέντρο των Βαλκανίων και της ΝΑ Ευρώπης, αξιοποιώντας την προσβασιμότητα και την οικονομική της διείσδυση στην αγορά των 133 εκατ. κατοίκων. Εκτιμάται ότι η εμπορική, επενδυτική, επιχειρηματική και τραπεζική θέση της Ελλάδας στα Βαλκάνια και στη ΝΑ Ευρώπη συνεισφέρει σημαντικά στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Η περαιτέρω διείσδυση των ελληνικών επιχειρήσεων και τραπεζών στην περιοχή μπορεί να συμβάλει σημαντικά όχι μόνο στη διατήρηση αλλά και στην περαιτέρω αύξηση των ρυθμών ανάπτυξης και σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας.

Το βιβλίο είναι διαρθρωμένο σε δύο μέρη. Το Μέρος Α' αναφέρεται στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας και στο βαθμό της οικονομικής της ολοκλήρωσης στην Ευρώπη. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας, σε όλα τα μεγέθη και τους δείκτες που χρησιμοποιούνται στο Μέρος Α' του βιβλίου, συγκρίνονται και αξιολογούνται με τις αντίστοιχες επιδόσεις όλων των χωρών της ΕΕ, των ΗΠΑ καθώς και με τους μέσους όρους των χωρών της ΕΕ(15) και ΕΕ(27).

Το Μέρος Α' του βιβλίου είναι διαρθρωμένο σε οκτώ ενότητες. Η ενότητα Α1 αποτυπώνει επιγραμματικά τις κυριότερες επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας. Στην ενότητα Α2 παρουσιάζεται η πορεία ανάπτυξης και σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας με την ΕΕ και αξιολογείται η ολική της παραγωγικότητα και η παραγωγική της ικανότητα. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην εξέλιξη του επιπέδου των τιμών και των μισθών στην Ελλάδα και στο βαθμό σύγκλισης τους με τα αντίστοιχα μεγέθη στην ΕΕ. Η ενότητα

ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση της εισοδηματικής ανισότητας και του συστήματος μεταβιβαστικών πληρωμών στην Ελλάδα. Στην ενότητα A3 παρουσιάζονται τα στάδια της εξέλιξης της ευρωπαϊκής οικονομικής και νομισματικής ολοκλήρωσης και αξιολογείται η σύγκλιση των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας σύμφωνα με τα κριτήρια του Μάαστριχτ. Η ενότητα A4 παρουσιάζει τις ιδιαιτερότητες και ιδιομορφίες της ελληνικής αγοράς εργασίας. Έμφαση δίνεται στην εξέλιξη και αξιολόγηση του επιπέδου απασχόλησης, του ποσοστού συνολικής ανεργίας, του ποσοστού ανεργίας των γυναικών, των νέων και του ποσοστού μακροχρόνιας ανεργίας. Επίσης, παρουσιάζονται τα ποσοστά ανεργίας ανά γεωγραφική περιφέρεια και κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης. Τέλος, γίνεται μια ενδελεχής παρουσίαση του κόστους εργασίας και της παραγωγικότητας της εργασίας ανά εργαζόμενο και ανά ώρα εργασίας. Στην ενότητα A5 γίνεται η αξιολόγηση της συνολικής ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας με βάση τους δείκτες GCI και WCI, καθώς και του βαθμού οικονομικής ελευθερίας της ελληνικής οικονομίας με βάση τους δείκτες IEF και EFW. Στη συνέχεια αξιολογείται το επίπεδο διαφθοράς στην Ελλάδα με βάση το δείκτη CPI, το επίπεδο δωροδοκίας, το μέγεθος της παραοικονομίας και της αδήλωτης εργασίας. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση της τεχνολογικής ετοιμότητας της Ελλάδας με βάση το δείκτη NRI. Στην ενότητα A6 αξιολογείται η ανταγωνιστικότητα του επιχειρηματικού τομέα και ο βαθμός ευκολίας άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα με βάση τους δείκτες BCI και EDB. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην ανάδειξη προβλημάτων που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, όπως είναι η επιχειρηματική γραφειοκρατία και η υψηλή φορολογία. Στην ενότητα A7 αξιολογείται το εμπορικό περιβάλλον της Ελλάδας σύμφωνα με το δείκτη διευκόλυνσης του εμπορίου, ETI, και παρουσιάζεται η εξέλιξη της πορείας των εισαγωγών και εξαγωγών και του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών. Επίσης, στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι εισροές και εκροές των άμεσων ξένων επενδύσεων και αξιολογείται η ελκυστικότητα της Ελλάδας ως επενδυτικός προορισμός στην Ευρώπη και στα Βαλκάνια. Τέλος, στην ενότητα A8 αξιολογούνται οι επιδόσεις των ελληνικών κυβερνήσεων σύμφωνα με τους δείκτες παγκόσμιας διακυβέρνησης WGI.

Το Μέρος Β' του βιβλίου αναφέρεται στις επιδόσεις δέκα βαλκανικών οικονομιών και στο βαθμό οικονομικής τους ολοκλήρωσης στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι επιδόσεις τής υπό εξέταση βαλκανικής οικονομίας, σε όλα τα μεγέθη και τους δείκτες που χρησιμοποιού-

νται στο Μέρος Β' του βιβλίου, συγκρίνονται και αξιολογούνται με τις αντίστοιχες επιδόσεις όλων των υπολοίπων βαλκανικών χωρών, με την Ελλάδα, καθώς και με τους μέσους όρους των χωρών της ΕΕ(15) και ΕΕ(27).

Στο Μέρος Β' του βιβλίου, η κάθε χώρα αποτελεί μια ξεχωριστή ενότητα. Η κάθε ενότητα διαρθρώνεται σε δεκατρείς υποενότητες. Η υποενότητα Β1 αποτυπώνει επιγραμματικά τις κυριότερες επιδόσεις της υπό εξέταση βαλκανικής οικονομίας. Στην υποενότητα Β2 περιγράφεται η πορεία μετάβασης της οικονομίας και αξιολογείται η πρόοδος με βάση τους δείκτες μετάβασης της EBRD. Η υποενότητα Β3 αξιολογεί την αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας και την εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών. Η υποενότητα Β4 αναφέρεται στην αγορά εργασίας και παρουσιάζει τα επίπεδα απασχόλησης και ανεργίας, καθώς και την εξέλιξη των μισθών και της παραγωγικότητας της εργασίας ανά εργαζόμενο και ανά ώρα εργασίας. Οι υποενότητες Β5 και Β6 αναφέρονται στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας και παρουσιάζουν την εξέλιξη της πορείας των εισαγωγών και εξαγωγών, των εισροών και εκροών ΑΞΕ, του εμπορικού ισοζυγίου και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Επίσης αξιολογείται το εμπορικό περιβάλλον σύμφωνα με το δείκτη διευκόλυνσης του εμπορίου ETI. Η υποενότητα Β7 αναφέρεται λεπτομερώς στην τραπεζική και επιχειρηματική παρουσία της Ελλάδας στην υπό εξέταση οικονομία. Στην υποενότητα Β8 αξιολογείται η συνολική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας με βάση το δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας, GCI, ενώ στην υποενότητα Β9 αξιολογείται ο βαθμός οικονομικής ελευθερίας της υπό εξέταση οικονομίας με βάση το δείκτη οικονομικής ελευθερίας, IEF. Η υποενότητα Β10 αναφέρεται στο φορολογικό σύστημα και στους φορολογικούς συντελεστές φυσικών και νομικών προσώπων. Στην υποενότητα Β11 αξιολογείται το επίπεδο διαφθοράς στην υπό εξέταση οικονομία με βάση το δείκτη αντίληψης της διαφθοράς CPI. Στην υποενότητα Β12 αξιολογείται η ανταγωνιστικότητα του επιχειρηματικού τομέα και ο βαθμός ευκολίας άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην υπό εξέταση οικονομία με βάση τους δείκτες BCI και EDB. Τέλος, στην υποενότητα Β13 αξιολογούνται οι επιδόσεις των κυβερνήσεων στην υπό εξέταση οικονομία σύμφωνα με τους δείκτες παγκόσμιας διακυβέρνησης, WGI.

Τα στοιχεία για τις διάφορες χώρες επικαιροποιούνται στην ιστοσελίδα του βιβλίου στο www.kritiki.gr. Αποκτήστε πρόσβαση με τον κωδικό που θα βρείτε στο πίσω εσώφυλλο.